

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษา ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน” เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบประเด็นในการศึกษาที่มีความสอดคล้อง และที่มีความแตกต่างกัน มาสรุปตีความหมาย เพื่อตอบคำถามการวิจัย และผลการศึกษาที่ได้นั้น จะนำไปสู่แนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้ง และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 13,305 คน จากครัวเรือนทั้งหมด 4,970 ครัวเรือน ในตารางที่ 3.1 นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีการจัดทำตารางที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 24 แหล่งเรียนรู้ โดยจะมีการระบุแหล่งเรียนรู้แยกไปตามแต่ละหมู่บ้าน ในตารางที่ 3.2 ได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวนประชากร ชาย (คน)	จำนวน ประชากร หญิง (คน)
1	บ้านอุโมงค์	559	1,882	901	981
2	บ้านกอม่วง	310	748	352	396
3	บ้านสันกั๊ตตอง	240	470	227	243
4	บ้านฮ้องกอก	255	661	334	327
5	บ้านป่าหิ้ว	444	1,104	528	576
6	บ้านป่าลาน	303	859	449	410
7	บ้านเขตวัน	607	1,675	759	916
8	บ้านไร่	547	1,447	733	714
9	บ้านป่าเล้า	742	1,951	904	1,047
10	บ้านชัยสถาน	595	1,595	749	846
11	บ้านแม่ร่องน้อย	368	913	437	476
รวม		4,970	13,305	6,373	7,032

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ (2558)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนแหล่งเรียนรู้แยกตามแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	แหล่งเรียนรู้
หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์	2
หมู่ที่ 2 บ้านก่อม่วง	3
หมู่ที่ 3 บ้านสันกับตอง	0
หมู่ที่ 4 บ้านฮ้องกอก	1
หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว	5
หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน	2
หมู่ที่ 7 บ้านเขตวัน	1
หมู่ที่ 8 บ้านไร่	6
หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า	1
หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน	3
หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย	0
รวม	24

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ (2558)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือเมือง จังหวัดลำพูน โดยจะศึกษากลุ่มตัวอย่างนี้เกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองของประชาชน ซึ่งแบบสอบถามจะสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล คุณลักษณะความเป็นพลเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ได้มาจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967) ในระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ที่มีระดับของความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในรูปของร้อยละ 5 คือ 0.05

$$n = \frac{13,305}{1 + 13,305(0.05)^2} = 399.97$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 400 คน ทางผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มแบบช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) กล่าวคือ

1.1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือเมือง จังหวัดลำพูน ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 13,305 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

1.2) จำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 11 หมู่บ้าน ดังตารางที่ 3.3

1.3) แบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 400 คน ออกเป็นจำนวนทั้งหมด 11 หมู่บ้านตามสัดส่วนของจำนวนประชากรทั้งหมดของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

ตารางที่ 3.3 แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบช่วงชั้น

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์	1,882	56.15 $\approx$ 56
หมู่ที่ 2 บ้านก้อม่วง	748	22.32 $\approx$ 22
หมู่ที่ 3 บ้านต้นกัปปอง	470	14.02 $\approx$ 14
หมู่ที่ 4 บ้านอ่องกอก	661	19.72 $\approx$ 20
หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว	1,104	32.94 $\approx$ 33
หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน	859	28.61 $\approx$ 29
หมู่ที่ 7 บ้านเซตวัน	1,675	49.98 $\approx$ 50
หมู่ที่ 8 บ้านไร่	1,447	43.17 $\approx$ 43
หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า	1,951	58.21 $\approx$ 58
หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน	1,595	47.59 $\approx$ 48
หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย	913	27.24 $\approx$ 27
รวม	13,305	400

เมื่อผู้วิจัยทำการแบ่งสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 หมู่บ้านแล้ว ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบ่งออกเป็น 11 กลุ่ม และใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 กลุ่มที่สำคัญ ดังนี้

- 2.1) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร และอาสาป็นสุข
- 2.2) กลุ่มประชาชน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
- 2.3) กลุ่มสมาชิกแหล่งเรียนรู้

โดยผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว เป็นทุนทางสังคมที่มีความสำคัญ และถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองต้นแบบ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลอุโมงค์ ทั้งนี้ การศึกษาความเป็นพลเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มทั้งหมด 11 กลุ่ม ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

หมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง	หมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน	หมู่ที่ 7 บ้านเขตวัน	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน
หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน	หมู่ที่ 8 บ้านไร่	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน
หมู่ที่ 3 บ้านสันทับตอง	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน	หมู่ที่ 9 บ้านป่าเล่า	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน
หมู่ที่ 4 บ้านอ่องกอก	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน	หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน
หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน		

ตารางที่ 3.4 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (ต่อ)

หมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง	หมู่บ้าน	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 6 บ้านปาลาน	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแหล่งเรียนรู้ 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน	หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร้อง น้อย	ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน กลุ่มอาสาป็นสุข 1 คน กลุ่มอาสาสมัคร 1 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน 1 คน
รวมทั้งสิ้น		11 กลุ่ม	

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง 8 ประการ และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 400 คน

3.2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการดำเนินการสนทนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง 8 ประการ และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน จากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 2) กลุ่มประชาชน และ 3) กลุ่มสมาชิกแหล่งเรียนรู้

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อควบคุมการเก็บรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนาและการตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม เพื่อหาความหมาย และแยกแยะประเด็นต่างๆ เพื่อทราบถึงระดับความเป็นพลเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลอุโมงค์ ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อแรก จะเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความหมายและหาข้อค้นพบบนฐานข้อเท็จจริงที่เก็บได้ เพื่อได้ทราบถึงความเป็นพลเมืองของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีมากน้อยเพียงใด โดยจะทำการคำนวณคะแนนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในแต่ละด้าน และนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังในตารางที่ 3.5 ดังนี้

ตารางที่ 3.5 แสดงเกณฑ์การประเมินระดับความเป็นพลเมือง

ระดับคะแนน	เกณฑ์การประเมิน
80 ขึ้นไป	มากที่สุด
70 - 79	มาก
60 - 69	ปานกลาง
50 - 59	น้อย
0 - 49	ไม่มี

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่สอง จะเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์และตีความหมาย และหาข้อสรุปว่ามีปัจจัยใดมีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน

3.4.3 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองข้อ มาสรุปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

3.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วจึงได้จัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาตรวจสอบข้อมูล เพื่อต้องการทราบว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลนั้น มีความถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือในการวิจัย อีกทั้งยังใช้รูปแบบการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูลในครั้งนี้ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าทางด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าทางด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ซึ่งในส่วนของการตรวจสอบสามเส้าทางด้านข้อมูลนั้น จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งตัวบุคคล เพราะว่า ผู้วิจัยมีการสนทนากลุ่มในประเด็นเดียวกัน โดยจะสนทนากลุ่มจากตัวแทนที่หลากหลายกลุ่มภายในชุมชน

ดังนั้น วิธีการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว จึงมีความเหมาะสมสำหรับการใช้แหล่งบุคคลในการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล อีกทั้งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าทางด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยจะเป็นการใช้วิธีการเก็บรวบรวมที่แตกต่างกัน คือ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการศึกษาข้อมูลเชิงทฤษฎี (Denzin, 1970)